

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo.okm@gov.fi

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle Vaasan yliopiston esityksestä oikeustieteen alan yliopistollisen koulutusvastuun laajentamisesta

Juristiliitto - Juristförbundet (viral. Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry) kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyynnöstä koskien Vaasan esitystä koulutusvastuun laajentamisesta ja lausuu kunnioittavammin seuraavaa:

Juristiliitto vastustaa Vaasan yliopiston hakemuksen esitystä uuden oikeustieteen alan koulutusvastuun myöntämisestä. Laajennetun koulutusvastuun olisi tarkoitus tulla voimaan syksystä 2024. Hakemuksessaan Vaasan yliopisto esittää, että sillä olisi jatkossa oikeus myöntää oikeusnotaarin (ON), oikeustieteen maisterin (OTM), oikeustieteen lisensiaatin (OTL), oikeustieteen tohtorin (OTT), sekä kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin (MICL) tutkintoja.

Esityksen mukaisena tavoitteena olisi 50 vuosittaista oikeustieteen tutkintoa per kukin koulutusaste. Hakemuksen perusteella tämä tarkoittaisi 10–11 henkilötyövuoden lisäresursointia olemassa olevan tarjonnan vahvistamiseksi, joka tarkoittaa noin 900 000 euron vuosittaista lisähenkilöstökustannusta. Kun laskelmassa otetaan tämä lisäksi huomioon vaadittavat tukifunktiot, on kululisäys noin 1,1 miljoonaa euroa. Täysin uusia opetusaloja olisi ja täten erityisiä panostuksia vaatisi etenkin rikosoikeuden, prosessioikeuden erityisesti siviili- ja rikosprosessin osalta sekä perhe- ja jäämistöoikeuden osa-alueet.

Juristiliitto on erityisen huolissaan koulutusvastuiden laajentamisen vaatimista lisäresursoinneista. Jo nyt yliopistojen rahoitus on tiukka ja siihen aikaisemmin tehdyt koulutusleikkaukset aiheuttavat edelleen yliopistoille säästö- ja leikkaustarpeita yliopistojen perusrahoitukselle varatun määrärahan riittämättömyyden vuoksi. On tärkeää huomata, ettei pysyviä laajennuksia voida pohjata epävarmalle rahoitukselle, kuten tässä maailmantilanteessa esimerkiksi sijoitus- ja rahoitustuotoille. Laajennuksia ei näin ollen tule tehdä Vaasan yliopiston esittämällä tavalla epävarmaan rahoituspohjaan turvautuen.

OTM-tutkinto on laaja yleistutkinto, joka antaa pätevyyden lukuisiin lakimiesammatteihin. Koulutusyksiköt eivät voi keskittyä vain tiettyjen, yliopiston strategista profiilia tukevien alojen osajien rekrytointiin, vaan yleistutkinto edellyttää laaja-alaisesti eri oikeudenaloja hallitsevaa opettaja- ja tutkijakuntaa. Tätä korostaa myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) tuottama, marraskuussa 2021 julkaistu oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointiraportti ja sen sidosryhmähaastatteluissa tullut palaute. Jo nykyisin laissa on jouduttu sulkemaan monien lakimiesammattien ulkopuolelle erilaiset erikois-OTM-tutkinnot. Esimerkiksi tuomioistuinlain (673/2016) 10 luvun 1 §:n 1 momentin

mukaan tuomariksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut.

Pitkällä tähtäimellä haasteena on, etteivät oikeustieteelliset koulutusyksiköt pysty täyttämään tehtäviensä, toisin sanoen tuottamaan korkeatasoista, kansainvälisesti tunnustettua tiedettä ja antamaan laadukasta tutkimukseen perustuvaa opetusta. Pahimmillaan tämä tarkoittaa yliopistojen eriytymistä tiede- ja opetusyliopistoiksi, joka asettaa eri koulutusyksiköiden opiskelijat eriarvoiseen asemaan heikentäessään heidän saamaansa opetusta ja sen laatua.

Vaasan yliopisto on perustellut koulutusvastuun laajentamista lisäpanostuksena työelämän tarpeeseen ja oikeustieteen opiskelijoiden työllistymisellä. On tärkeää, että tarkasteltaessa työllistymisen toteutumista kiinnitetään huomiota erityisesti työllistymiseen koulutusta vastaavaan työhön. Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämän Ammattibarometrin mukaan syyskuussa 2022 esimerkiksi hakijoiden määrä lainopillisiksi avustajiksi ja järjestöalan asiantuntijoiksi on ollut lähtökohtaisesti tasapainossa alueelliseen kysyntään nähden ja Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella on ollut jopa ylitarjontaa osaajista. Samaan aikaan asianajajien osalta tilanne on tasapainossa koko maassa. Puolestaan Osaamisen ennakkointifoorumin vuonna 2020 tuottaman ennakkointitiedon mukaan kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden korkeakoulutuksen tarve säilyy nykytasolla vuoteen 2035 asti. Vaikka samaisen selvityksen mukaan oikeustieteellisen koulutuksen tarve on vuosien 2017–2019 tutkintomääriä suurempi, on vuoden 2019 valmistuneiden määrä jo lähellä pitkän aikavälin tarvetta. Näin ollen oikeustieteellisen alan koulutusta ei ole tarvetta lisätä Osaamisen ennakkointifoorumin selvityksen perusteella. On perustellumpaa, että siinä vaiheessa, kun lisääntyneen työvoiman tarve lakialalla on osoitettu, aloituspaikkoja lisätään todennettua tarvetta vastaavasti.

On huomioitava, että työllistymiseen liittyvät ongelmat eivät liity pelkästään työntekijöiden puutteeseen. Esimerkiksi julkisella sektorilla paikkoja jätetään täyttämättä osittain säästösyistä. Lisäksi ongelmia aiheuttaa se, ettei julkiselle sektorille hakeuduta tasapuolisesti ympäri Suomea, vaan tietyillä alueilla on haastetta saada rekrytoitua osaavia henkilöitä avoinna oleviin virkoihin. Kysymys on toisin sanoen työtehtävien vetovoiman puutteesta ja esimerkiksi puolison työnsaantimahdollisuuksista pienemmillä paikkakunnilla, ei juristien liian vähäisestä koulutuksesta.

Juristiliitto katsoo, ettei Vaasan yliopiston esitys koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteen alalla ole riittävästi perusteltu. Laajentamiseen menevät resurssit tulee suunnata nykyisten koulutusyksiköiden toimintaedellytysten vahvistamiseen. Juristiliitto pitää tärkeänä, että oikeustieteen koulutustarpeita tarkastellaan kokonaisuutena ja kartoitetaan yhteistyömahdollisuuksia olemassa olevien yksikköjen välillä resurssien tarkoituksenmukaiseksi hyödyntämiseksi. Se, että vuosittain joudutaan ottamaan kantaa – näköjään joka vuosi toistuvii – tutkinnonanto-oikeutta koskeviin hakemuksiin, ei edusta johdonmukaista korkeakoulutuspolitiikkaa ja myös vaikeuttaa olemassa olevien oikeustieteen koulutusyksikköjen mahdollisuuksia toimintansa pitkäjänteiseen suunnitteluun.

Keskeisen tärkeää on, ettei uusia OTM-tutkinnonanto-oikeuksia myönnetä ilman kestävästä rahoituspohjaa. Viimeaikainen kehitys osoittaa, että käytettävissä olevat resurssit ovat tosiasiallisesti olleet enemmänkin vähenemässä kuin lisääntymässä. Huomiota täytyy myös

kiinnittää mediassakin esiin nostettuun ikäluokkien pienemiseen, joka ei puolla koulutusyksikköjen määrän lisäämistä.

Helsingissä 24.11.2022

Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry

Marika Valjakka
hallituksen puheenjohtaja

Jore Tilander
toiminnanjohtaja

Lisätiedot:

Jenni Tuomainen

Oikeus- ja koulutuspoliittinen asiantuntija

Juristiliitto – Juristförbundet

045 6788 021

jenni.tuomainen@lakimiesliitto.fi